

Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός γεννιέται σε μια περίοδο παρακμής (Σοφία Καυκοπούλου, υπ. δρ Θεολογίας-Μουσικός)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Εισήγηση σε ημερίδα για τα 300 χρόνια από την γέννηση τού Πατροκοσμά, Κυριακή 7 Δεκεμβρίου 2014]

ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ

Μετά την οριστική πτώση τού Βυζαντινού Κράτους στα χέρια των Οθωμανών, αρχίζει μία νέα περίοδος ολοένα αυξανόμενης παρακμής και σκοταδισμού, που μπορούμε να παραλληλίσουμε με το δυτικό Μεσαίωνα. Σταδιακά, το μεγαλείο τού βυζαντινού ιδεώδους, το οποίο ήδη πριν την Άλωση είχε αρχίσει να φθίνει, παραγκωνίζεται ολοσχερώς. Οι υπόδουλοι ραγιάδες ενώ στην αρχή προσπαθούν να κρατήσουν την πίστη, τη γλώσσα και την εθνική τους υπόσταση, με την πάροδο των χρόνων δεν καταφέρνουν να διατηρήσουν ανέπαφη τη θρησκευτική και εθνική τους ταυτότητα. Οι βίαιοι εξισλαμισμοί και το αιμοσταγές παιδομάζωμα, εξαναγκάζουν χριστιανικούς πληθυσμούς σε πλήρη αλλοίωση τού εθνικού τους χαρακτήρα. Ακόμη, κάτω από την τουρκική διοίκηση, οι χριστιανικοί εντόπιοι πληθυσμοί, ζουν αποκομμένοι, χωρίς ιδιαίτερη επαφή με τούς Τούρκους αλλά και μεταξύ τους. Απομονώνονται και ελλείπει εκπαίδευσης και θρησκευτικής ζωής, εκβαρβαρίζονται άλλοτε σε μικρότερο και άλλοτε σε μεγαλύτερο βαθμό.

Βεβαίως, υπάρχουν εν μέσω Τουρκοκρατίας, προσωπικότητες όπως ο Ηλίας Μηνιάτης ή ο Νικηφόρος Θεοτόκης και άλλοι, οι οποίοι προσπαθούν να εμφυσήσουν στους σκλαβωμένους Ρωμηούς την ευαγγελική διδασκαλία και το εθνικό φρόνημα, ωστόσο ο λόγος τους δεν κατορθώνει να φτάσει στις πλατιές μάζες λαού, που ζει σε συνθήκες ηθικής κατάπτωσης, κυριευμένος από δεισιδαιμονίες, χωρίς καμμία επίγνωση τής εθνικής του ταυτότητας, κι έχοντας ξεχάσει να θρησκεύει. Η ελληνική γλώσσα πλήττεται έντονα όπως είναι φυσικό, διότι λόγω των εξισλαμισμών και τής χρήσης τής τουρκικής γλώσσας από την κρατική διοίκηση, οι περιχαρακωμένοι ραγιάδες τής επαρχίας συνηθίζουν να μιλούν χρησιμοποιώντας διάφορες ντοπιολαλιές όπως τη βλάχικη ή την αρβανίτικη διάλεκτο, γεγονός το οποίο θα ακολουθεί για πολύ καιρό τις διάφορες περιοχές τής χώρας μας, ακόμη και μετά την ίδρυση τού ελληνικού κράτους. Όπως θαυμάσια μας το δίνει στο θεατρικό έργο "Βαβυλωνία" ο Δημήτριος Βυζάντιος στις αρχές τού 19^{ου} αιώνας.

Δύο σπουδαία γεγονότα τα οποία εδραίωσαν την τουρκική κυριαρχία και συνέβαλαν στην ακόμη βαθύτερη παρακμή και κυριολεκτική συντριβή κάθε ελπίδας των ραγιάδων για ελευθερία, ήταν η κατάκτηση τής Κρήτης το 1669, όπου εξαντλήθηκε κάθε μορφή βίας και σκληρότητας έναντι των κατοίκων. Οι πρωτοφανείς εξισλαμισμοί και τα βασανιστήρια έγιναν συνήθη. Έπειτα, ο τουρκοβενετικός πόλεμος (1714-1718) όπου η Βενετοί χάνουν κάθε δικαίωμα στην Πελοπόννησο και την Κρήτη, αφήνει την τύχη των ραγιάδων εξ ολοκλήρου στους Τούρκους και ευνοεί τις συνθήκες του περαιτέρω αποκλεισμού τους. Φθάνουν, λοιπόν, οι σκλαβωμένοι εγχώριοι πληθυσμοί, να εξισλαμίζονται ομαδικώς και μάλιστα με τη θέλησή τους, κατά τη διάρκεια τού 17^{ου}, ακόμη και 18^{ου} αι., αν και το παιδομάζωμα είχε καταργηθεί οριστικά από το σουλτάνο Μεχμέτ τον Δ' στα

1670. Η επιλογή να ασπαστούν το Κοράνι, έρχεται ως επιστέγασμα αφ' ενός τής έλλειψης εθνικού φρονήματος, και αφ' ετέρου των εξαντλητικών φόρων στους οποίους δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν. Αβάστακτοι, αν σκεφτούμε πως στα τέλη του 18^{ου} αι. (1776) ανέρχονται σε 18 ειδών διαφορετικούς φόρους. Ουσιαστικά, οι ομαδικοί εξισλαμισμοί αναχαιτίζονται μετά τη συνθήκη τού Κιουτσούκ Καϊναρτζή στα 1774, χωρίς αυτό να σημαίνει την οριστική παύση τους σε Ήπειρο και Αλβανία.

Παρ' όλ' αυτά, υπάρχουν πόλεις που συγκεντρώνουν πλούτο και πολιτισμική άνθιση. Είναι πόλεις, οι οποίες αποτελούν κέντρα εμπορίου και έχουν μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση. Όπως τα Γιάννενα, η Θεσσαλονίκη, η Φιλιππούπολη και άλλες πόλεις στη Θεσσαλία. Όμως, ουσιαστικά δεν δύνανται να οικοδομήσουν κάτι καλό και στέρεο για τις υπόλοιπες επαρχίες που ζουν σε πρωτόγονη πνευματική κατάσταση. Σε μια τέτοια λοιπόν περιοχή, άγρια και απομονωμένη, με λιγοστούς κατοίκους και εκτεταμένα τα σημάδια τής παρακμής, γεννήθηκε ο Άγιος Κοσμάς ο επονομαζόμενος Αιτωλός. Περιοχή αποκομμένη, δύσβατη, όπου οι ληστείες είχαν γίνει καθεστώς, και όπου οι άνθρωποι είχαν λησμονήσει τις ρίζες με το παρελθόν. Απόρροια αυτής τής ηθικοπνευματικής κατάπτωσης, όπως και στα άλλα μέρη - ιδίως τα ορεινά-, ήταν η έλλειψη σχολείων για την εκπαίδευση των ελληνόπουλων, αλλά και ιερέων για την τέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων. Σημαντική προσπάθεια για την εκπαίδευση, είχε γίνει από τον Ευγένιο Γιαννούλη στα 1662, οπότε συστάθηκε σχολείο στο μοναστήρι τής Αγίας Παρασκευής των Μεγάλων Βρανιανών. Εκεί φοίτησαν πολλοί νέοι από τα γύρω χωριά, όμως η γενική κατάσταση του τόπου δεν άλλαξε.

[Συνεχίζεται]